

Skellefteå och
Finnsfors

lok. nr 639

R A P P O R T

över

arkeologisk undersökning inom

FINNFORSENS DÄMNINGSOMRÅDE

SKELLEFTE ÄLV

Skellefteå socken, Västerbotten

1956

Avskrift

Till Riksantikvarieämbetet.

Härmed får jag lämna följande redogörelse för den arkeologiska undersökning, vilken under tiden den 12 - 27 augusti 1956 har utförts inom dämningssområdet vid Finnfors i Skellefte älv, Skellefteå socken, Västerbottens län.

Arbetet, som ägde rum på särskild anmodan från Skellefteå stads Kraftverk, omfattade utgrävning av en stenåldersboplats vid Skellefteälvens norra strand, ej långt från den nya kraftstationen vid Finnforsfallet. Lokalen påträffades år 1953 i samband med den kulturhistoriska rekognosceringen inom dämningssområdet vid Finnfors. Jfr dnr 2635/54. Undersökning ansågs då ej vara nödvändig, eftersom lokalen ligger på betryggande höjd över dämningssnivån.

Överenskommelse om undersökningen träffades den 21 juni 1956 mellan kraftverksdirektör C.D. Bredberg och fil.lic. Harald Hvarfner vid den senares besök på Skellefteälvens Regleringsförening. Se skrivelser den 26 och 30 juni 1956, dnr 3851/56. Fynden utlånades till kraftverket för en tillfällig utställning, vilken anordnades i Finnforsfallets kraftstation i samband med dess invigning den 8 september 1956.

Lokalen undersöktes av fil.kand. Astrid Linder, vilken även har sammanställt rapporten. Fil.lic. Harald Hvarfner besökte arbetsplatsen den 12 augusti 1956 och gick vid detta tillfälle igenom arbetet tillsammans med A. Linder. Fynden, vilka till övervägande delen utgöras av skrapor av kvarts och porfyr, ha ännu ej katalogiserats.

Undersökningen vid Finnfors beräknades av ä icke komma att överskrida 1.500:- kronor (exkl. den arbetskraft, som kraftverket ställde till förfogande, kartframställning och fotomontage), se skrivelse den 30 juni 1956, dnr 3851/56. Arbetet har dragit en kostnad av kronor 1.488:46. Stockholm den 25 april 1957.

Vördsamt

Harald Hvarfner

Lokal 639

Vb

Skellefteå sn

Finnfors

Skellefte älv

Lokalen påträffades i samband med den kulturhistoriska rekognoscering inom dämningområdet vid Finnfors i Skellefte älv, vilken år 1953 utfördes med anledning av den planerade ökade dämningen vid Finnforsens kraftstation. Vid denna rekognoscering påträffades där fragmentariska skrapor av kvarts och kvartsit, vidare avslag av kvarts och kvartsit, skiffer och porfyr samt skörbränd sten.

Lokalen är belägen på den s.k. Lillfallsudden vid Skellefteälvens N strand, omkring 350 m kartmätt uppströms den nya kraftstationen vid Finnforsfallet. Den i älven i riktning N - S utskjutande udden har fått sitt namn efter det s.k. Lillfallet, vilket före älvens reglering var beläget utanför udden och ovanför det s.k. Storfallet. Detta var före regleringen beläget vid landsvägsbron strax intill den nya kraftstationen. Utanför Lillfallsudden utbreder sig nu själva kraftverksdammen, där strömmen fortfarande är mycket stark. Allra ytterst på uddens spets går berg i dagen, och en slirbom för timmerflotningen har där sitt fäste. Boplatsens fyndcentrum ligger ute på den plåtåartade tallmon ytterst på udden, ett område på c:a 15 x 17 m. Marken är där mycket kal, då vegetations-täcke antingen saknas helt eller blott är 2 - 4 cm tjockt. Ett vitjordslager på 1 - 2 cm:s tjocklek förekommer här och var, men i regel övergår torven direkt i sandjord. Skörbränd sten går här i ytan på flera ställen. Några träd växer ej på denna plåtå. Däremot inramas denna i N och till en del även i Ö av låg ungtall och småbjörk, vilken åt N och NÖ övergår i tallskog med för denna utmärkande undervegetation.

Boplatsen fortsätter utmed uddens V strand, vilken utgöres av en 1 - 4 m hög rasbrant, ständigt utsatt för erosion. Döda stubbar hänga här ut från själva haket ned mot vattnet. Stranden på uddens yttersta spets, från tranché 66, och på dess Ö sida utgöres däremot av en 3 - 5 m bred, tämligen brant sluttning ner mot vattnet. Plåtån övergår utan starkare markering direkt i detta sluttande strandplan, där sten och grus ligger i ytan och med ytterst sparsam torvbildning. På denna sluttning växer åtta höga furor - de enda träden ytterst på udden. Uddens Ö strand övergår längst i NÖ, tranché 37, i ett område uppfyllt av sten - tippmassor.

Undersökningen i augusti 1956 koncentrerades till uddens yttersta del, tranché 57 - 80. Vidare undersöktes ett område på 4 - 6 m:s bredd och 16 m:s längd utmed boplatsens eroderade strand i V, tranché 41 - 56. Vid denna strand genomgrävdes även en 12 m lång tranché i 35 - meterslinjen. Efter begäran från kraftverket att skona värtligheten ute på udden undvek man vid undersökningen att ge sig in på de områden, där ungtall och småbjörk växte. Ett dylikt område på 4 x 6 m, tranché 58 - 64, rutorna O - T, vilket låg inom själva utgrävningsområdet på den kala platån, undersöktes därför mera sporadiskt. Knappast någon avtorvning var nödvändig inom utgrävningsområdet.

Fixpunkt var överkanten på jordledningens markrör vid kraftledningsstolpen i NV, på linjen mellan metrarna 50 och 51 samt rutorna V och X: + 145, 96 ö.h. den 14.8. 1956.

Före utgrävningens början påträffades förutom skörbränd sten en hel del avslag av kvarts och porfyr på den kala platån, dessutom upphittades i markytan delar av några skrapor av kvarts respektive porfyr, ett slipat yxfragment av gråbrun tuffit (fynd 35, x 61, storlek: 50 x 26 x 8 mm) samt en fragmentarisk liten pilspets av rödsiffer med tånge (fynd 69, N 57, storlek: 29 x 8 x 3 mm).

Vid undersökning av den kala platån längst ute på udden påträffades ett stort område av skörbränd sten, delvis liggande i ytan, delvis strax under den tunna torven. Detta sträckte sig från uddens spets ungefär 17 m åt N, från tranché 75 t.o.m. tranché 59, och var inom detta område utbrett mellan rutorna L - CC i riktning V - Ö. I tranché 58 fortsatte den skörbrända stenen som ett 2 - 4 m brett band längs utmed strandhaket t.o.m. tranché 46. De ytterligare 5 tranchéer, som undersöktes längre åt N, samt den 12 m långa tranchéen i 35-meterslinjen voro helt och hållet fyndtomma. Den skörbrända stenen låg i regel i ett skikt av ungefär 5 cm:s tjocklek men var på 4 ställen markant koncentrerad och på dessa ställen i 2 - 3 kompakta lager till ungefär 15 cm:s djup. Den största av dessa koncentrationer var omkring 7 x 4,5 m i diam., belägen P-Y 66-72. Delvis inom denna koncentration, delvis strax intill denna utbredde sig ett 2 x 1,5 m stort område med bränd rödviolett sand, rutorna S-T 71-72. En mindre koncentration på 2 x 1,5 m var belägen strax under ett tunt torvlager i rutorna AA-BB 61-62. Utmed strandhaket i V och till stor del nedrasade påträffades ytterligare två koncentrationer

av mycket små skörbrända stenar. Dessa koncentrationer voro 3 x 2 m samt 5 x 1,5 m i diam. och belägna i rutorna i-K 49-51 respektive K-M 55-60. I de tre sistnämnda koncentrationerna kunde ingen bränd sand iakttagas. Något kol påträffades ej heller vare sig i dessa eller i den först nämnda. De 4 koncentrationerna kunde ej heller betecknas som härddar.

Över så gott som hela utgrävningsområdet anträffades dessutom avslag från den redskapstillverkning, som med stor sannolikhet försiggått på platsen. Det övervägande materialet utgjordes av porfyr och kvarts. Även kvartsit, tuffit och porfyrisk hälleflinta förekom.

Den största mängden av porfyravslag påträffades i 60-meterslinjen, rutorna T - AA, där också en av de starkaste fyndkoncentrationerna inom utgrävningsområdet var belägen. Fynden utgjordes här nästan uteslutande av skrapor samt delar av eller ämnen till dylika och voro gjorda av övervägande porfyr. Dessutom förekommo här några skrapor av mörkgrå kvartsit och hälleflinta samt ett ämne till en pilspets av porfyr (fynd 32, X 60, Storlek: 69 x 53 x 16 mm). Från 61-meterslinjen fördelade sig porfyravslagen därefter jämnt över den kala platån, fram till det V strandhaket och ut till vattnet vid uddens yttersta spets.

De vita kvartsavslagen påträffades i sin största mängd mellan tranché 65 - 69 och där fördelade över hela platån men med en tydlig koncentration åt den V stranden och där ända ner på det sluttande strandplanet. Där var också den andra fyndkoncentrationen på utgrävningsområdet belägen, tranché 61 - 69, rutorna M - P. Fynden utgjordes även i denna koncentration nästan uteslutande av skrapor samt delar av eller ämnen till dylika men voro här nästan helt och hållet gjorda av kvarts. Dessutom förekommo här några skrapor av porfyr samt en av hälleflinta. Den sistnämnda skilde sig både till form och material från de övriga på boplatsen upphittade skraporna. Till formen var skrapan långsmal och med hög rygg, närmast lik en kölskrapa. Den var gjord av grågrön hälleflinta med stora svarta fläckar (fynd 72, N 69, Storlek: 54 x 17 x 20 mm). På båda sidor om tranchéerna 65 och 69 förekommo kvartsavslagen men i mindre mängd, starkast avtagande åt N, där de efter tranché 43 saknades helt. Åt S voro de tämligen jämnt fördelade mellan tranché 70 - 76.

Den helt dominerande delen av fynden på boplatsområdet utgjordes som synes av skrapor samt delar av eller ämnen till dylika - 73 st av de på kartan inritade 76 fynden. Porfyr och kvarts var det dominerande

materialiet. Kvantsskraporna voro i de flesta fall mycket små, ca 20 x 15 mm eller i det närmaste runda, ibland tämligen höga och med små fina retuscher. Porfyrskraporna voro i regel av en kraftigare storlek, närmast ovala till formen samt med ganska grova retuscher å den många gånger höga skrapeggen. - Förutom de ovan nämnda fynden påträffades även ett fragmentariskt mejselliknande redskap av grönsten, delvis fint slipat vid den ena tvärsluttande kortsidan (fynd 2, GG 62, Storlek: 65 x 24 x 12 mm).

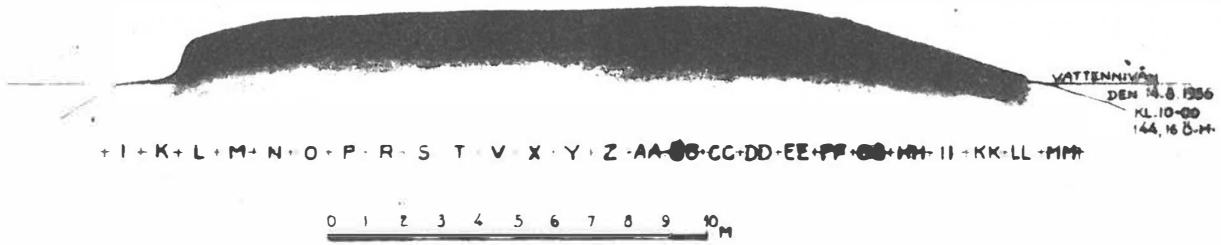
+

Lokal 639, vilken ligger på betryggande höjd över kraftverksdammen, undersöktes på särskild anmodan från Skellefteå stads kraftverk i augusti 1956. De fynd, som då framkommo, ingingo som en del i den tillfälliga utställning, vilken anordnades i Finnforsfallets kraftstation i samband med dess invigning den 8 september 1956.

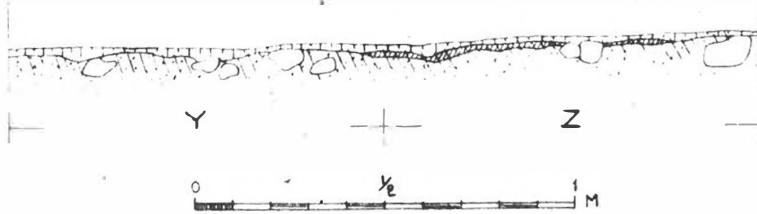
Fynden äro ännu ej katalogiserade.

PROFIL TILL RIKSANTIKVARIÉAMBETETS
 PLANKARTA ÖVER LOKAL 639, FINNFORS
 SKELLEFTE ÄLV, SKELLEFTEÅ SN,
 VÄSTERBOTTEN. Undersök i augusti
 1956 av Astrid Linder

PROFIL A-B

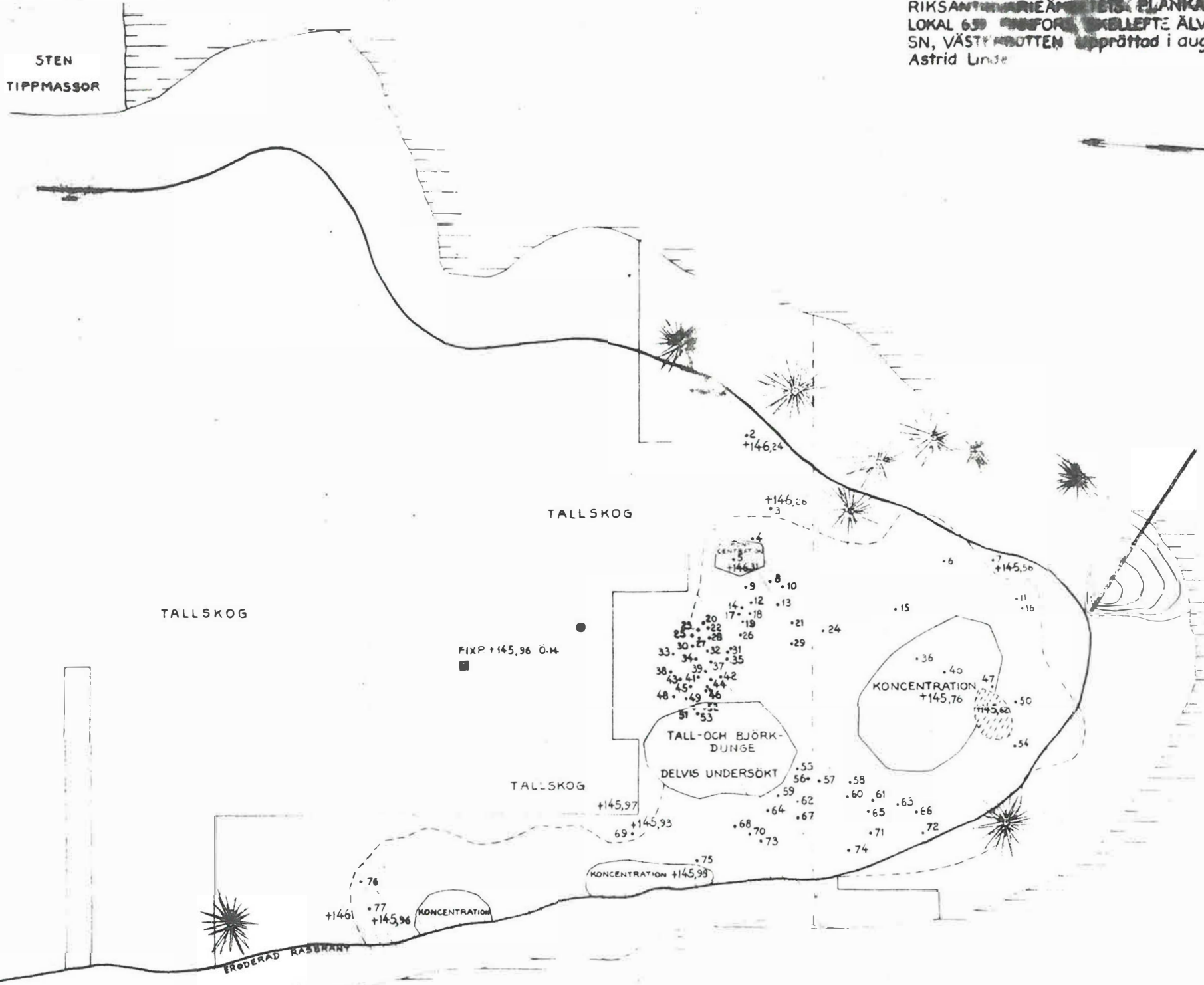
DETALJ Y-Z

RIKSANTENNREAPLETETS PLANKARTA
 LOKAL 659 SÖRBYN, SKELLEFTÉ ÄLV, SKELLEFTÉ
 SN, VÄSTBYROTEN upprättad i augusti 1956 av
 Astrid Linde

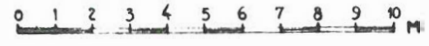
ZZ
 YY
 XX
 VV
 TT
 SS
 RR
 PP
 OO
 NN
 MM
 LL
 KK
 JJ
 HH
 GG
 FF
 EE
 DD
 CC
 BB
 AA
 ZY
 XY
 XT
 VT
 SR
 RP
 PO
 NM
 ML
 KL
 IH
 GF
 ED
 CD
 BC
 AB
 A

STEN
 TIPPMASSOR

STRANDHAK
 ERODERAD RASBRÄNN
 NIVÅN DEN 14.8.1956 KL 12.00 +144,16 Ö.H.

↑
 PROFIL A-B

25 | 30 | 35 | 40 | 45 | 50 | 60 | 65 | 70 | 75 | 80